

С 28/4/15.

ДЪТОЧА БИБЛІОТЕКА „ПЧОЛКА“ Ч. 15.

БОРОТЬБА ЗА ЖИТЯ СЕРЕД ЗВЪРЯТ

(В ЧИТАНКИ С. ЧЕРКАСЕНКА: „РІДНА ШКОЛА“ Ч. III.)

УЖГОРОД

ДРУКАРНЯ АКЦІЙНОГО Т-ВА „УНІО“ В УЖГОРОДЪ.

1 9 2 6.

ДѢТОЧА БИБЛІОТЕКА „ПЧОЛКА“ Ч. 15.

63762

БОРОТЬБА ЗА ЖИТЯ СЕРЕД ЗВѢРЯТ

(З ЧИТАНКИ С. ЧЕРКАСЕНКА: „РІДНА ШКОЛА“ Ч. III.)

УЖГОРОД

ДРУКАРНЯ АКЦІЙНОГО Т-ВА „УНІО“ В УЖГОРОДЬ.

1 9 2 6.

Č 8814/15.

20480

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186123684

БОРОТЬБА ЗА ЖИТЯ СЕРЕД ЗВЪРЯТ.

Природа — се для нас щось радѣстне и ясне. Все у неѣ упорядковано гейбы то дуже красно. Дехто думае, що природа дае всѣм звѣрѣтам ѣды досхочу: тѣлько бери еѣ и тѣшся. Житя гейбы то иде-спокѣйно, радѣстно и весело: кожде деревце, кожда травичка, пташка, рыба, кожде звѣрѣтко и навѣтъ кожда мушка гейбы не знають нѣ горя, нѣ печалѣ. Хто собѣ весело щибече на голуциѣ, хто хлюпочеся у водѣ, хто безжурно порхае з квѣточки, на квѣточку, а хто граеся собѣ в шовковѣй травѣ або в густых листях дерев. Справдѣ, гейбы всѣм красно, безхлопотно и приемно жиесе на бѣлѣм свѣтѣ.

А чи так же оно е, як здаесе? Придивѣться до житя уважнѣйше и вы увидите, що дуже помиляесе той, хто видить у житю саму тѣлько радѣсть и втѣху. Таж пташки, що так безтурботно спѣвають кругом нас, в бѣльшости годуються комахами и сѣмячком, то е безперестанно знищуют житя. Як приходиться тым, хто попав им на снѣданя? А самѣ они, сѣ безтурботнѣ на выглед щибетухи, хйба не гинуть що години, що хвилины тысячами од усяких хижакѣв? А самѣ хижакы — сѣ страшнѣ, лукавѣ,

немилосерднѣ на нашу думку тварины — як они животѣють? Нынѣ наѣвся, нынѣ харчу достаточно, а завтра, дивись — голоднѣ сидять. Нѣ, житя таки куды складнѣйше и труднѣйше, як се здаеся.

Житя задар не даеся. Турботы, небезпека, вороги, хвороты, и нарештѣ смерть — все се помѣ-

Олень.

шано з достатком, радощами и щастям. — Така доля всего, що живе на свѣтѣ. Турботы не треба легковажити, небезпеки треба передвиджовати, стражданя и хвороты вытерплювати, ворогѣв уникати и боротися з ними. Чиж се не боротьба?

Отже и выходить, що природа — се боевище.

а жита — боротьба. А що-ж выкликае сю боротьбу?

Щоб зрозумѣти се, вѣзьмемо наприклад хоть полевых мышей. Се тѣ самѣ мыши, що дуже шкодять нашим зернам. Кожда пара сих мышей выводит на рѣк 6—10 мышенят, якѣ вже через два мѣсяцѣ по тѣм як свѣт увидѣли, самѣ вже выводятъ

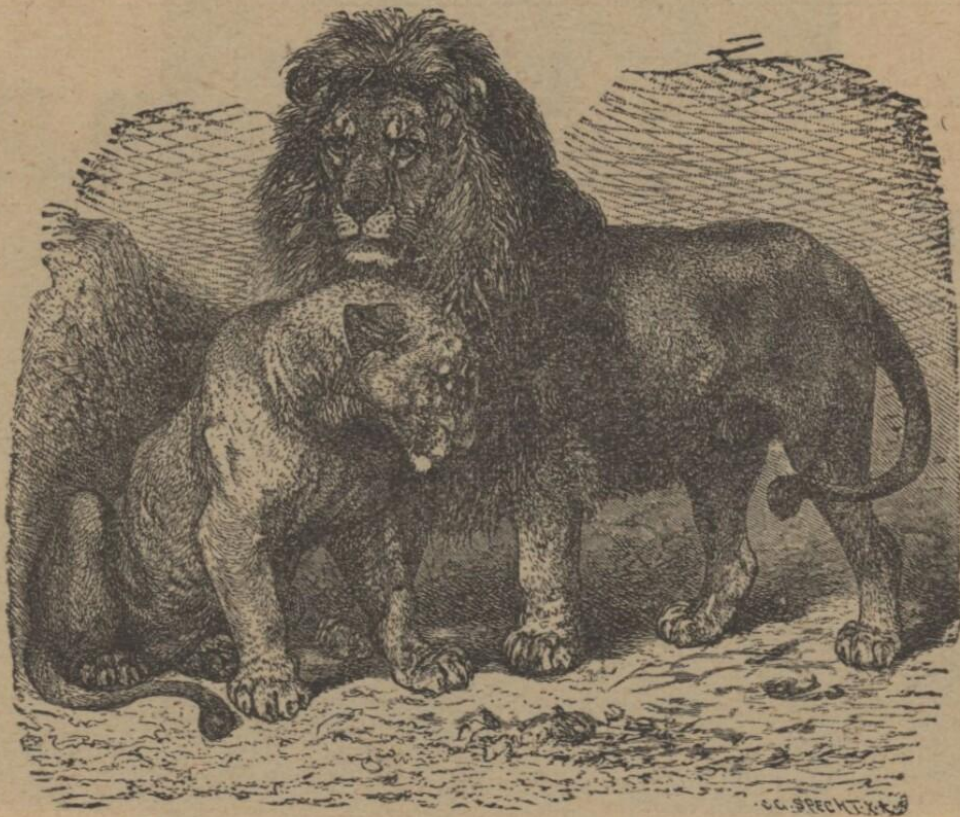

Зебры.

дѣтей. От и почислѣть, скѣлько, мышей розплодиться з одноѣ такоѣ пары за два роки. Та мабуть тысяч из 15 або 20. А комахи (мухи, комарѣ, саранча и инше) ще бѣльш плодючѣ: з одноѣ мухи за одно лѣто розплоджуеся цѣлый миліон мух. Се найкрасше показуе, як быстро плодяться всякѣ породы тварин.

И всѣ они хотять жити, всѣ дбають про те,

щоб забезпечити себе їдою та побільшити свою родину. А колиб усї вони дійсно лишились живї, то за кілька років на землі не лишилося б вільного місця і на крок. А земля не має змоги прогодувати всїх, хто хоче, хочь бы вона і хотїла того. Всї тварї на землі — єв дїти; всїх вона рада була бы нагодувати. Але не од природи залежить дати більше од того, що в неї є. Через те

Лев и львица.

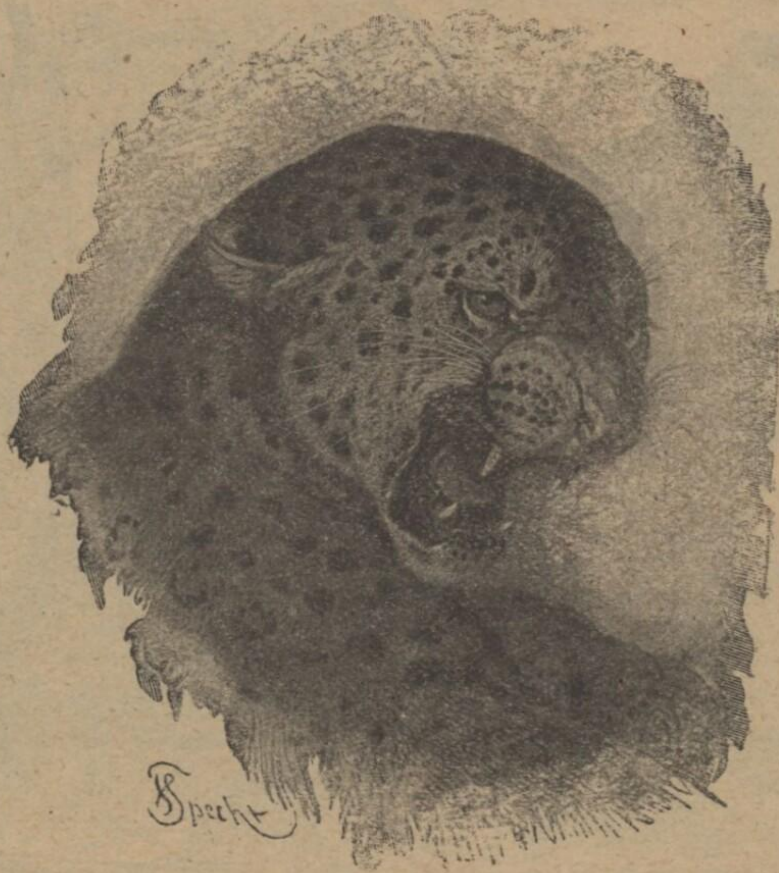
и боротьба на свїтї без кінця за житя, за місце на великом просторї землї.

ЗНАРЯДЯ ДЛЯ НАПАДУ.

Тепер розкажемо дещо про способи, якї хоснують всякї звїрята для нападу, аби здобути собї їду.

Придивѣться до численного и всякого гурту хижа-
кѣвъ. Ось перед вами проходятъ довгим рядомъ, всѣ
отѣ — львы, тигры, вовки та иншѣ хижѣ звѣрѣ,
птахи, отровнѣ змѣѣ и инше. Якими грѣзными зна-
рядами боротьбы и нападу надѣлила их природа! Яку
силу крови проливають они на своѣм вѣку.

У хижака повинна бути смѣлива вдача, зѣрке

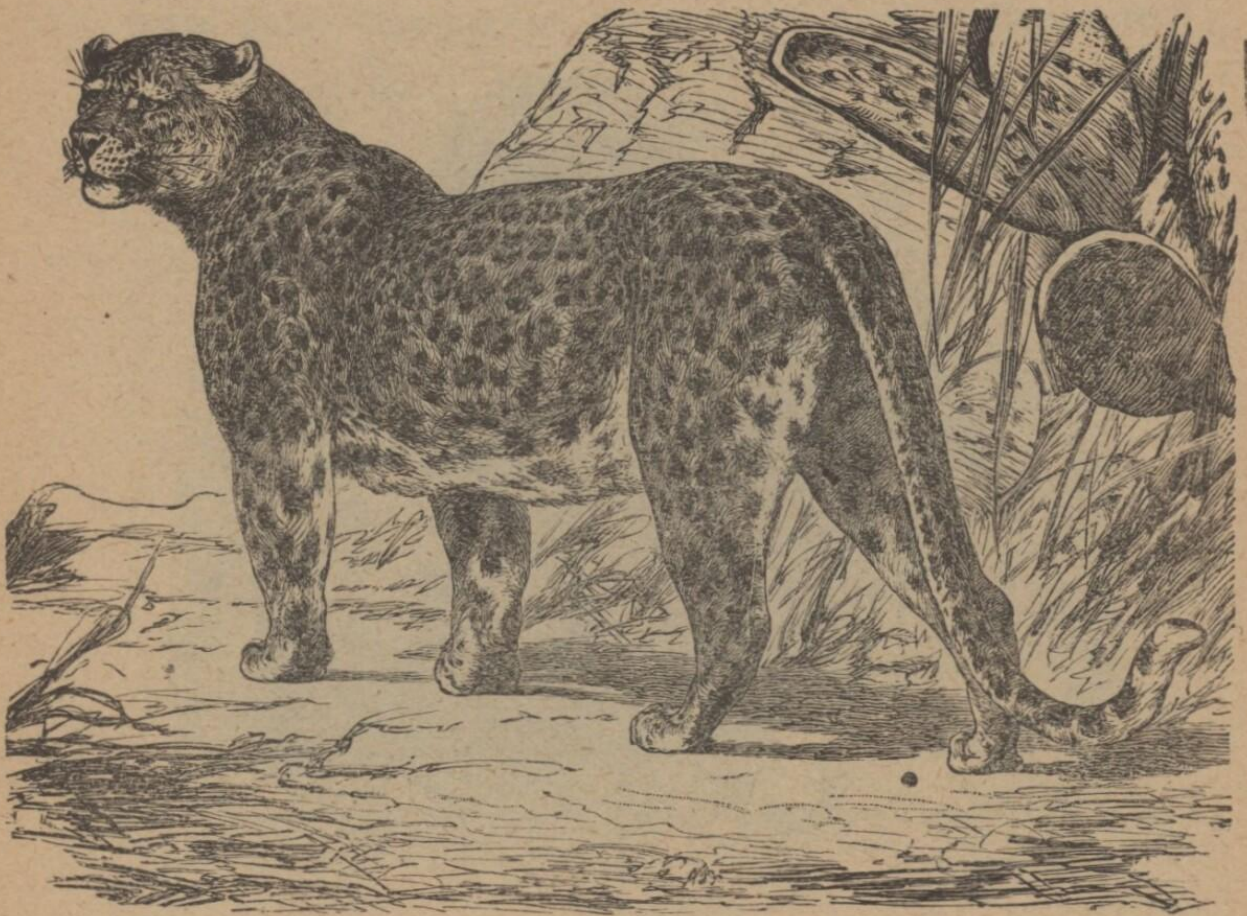

Ягуар.

око, острый зуб або мѣцный гаковатый дзюб. Поди-
вѣться, наприклад, на льва. Од усеѣ постатѣ его
вѣе силою, в пащи — ряд дуже острых зубѣвъ, на
дужих лапах сидять утяжнѣ пазурѣ, в очах свѣтиться
збѣсна одвага. Кождоѣ хвилины готовый вѣн кину-
тися в страшенный бѣй, повалити свою жертву,
знищити ворога. Так само грѣзный и орел, — най-

сильнѣйший из птахѣв-хижакѣв. Од цѣпких пазурѣв его не е помилованя нѣ зайцеви, нѣ ягняти, ни дикѣй козѣ.

З такими страшными вояками, як лев и орел, мало хто зважуея помѣряться силою. Спробуйте зазирнути в широчезну пащу людѣда (акулы) — и вы вжахнетесь, увидѣвши купу острых зубѣв-кинжа-

Леопард.

лѣв, якими вѣн знищуе свою здобыч. Подивуйтеся з зубѣв отровноѣ змѣѣ, хоть бы то була звычайна собѣ гадюка. Они в неѣ дуже интереснѣ: в основѣ еѣ отровных зубѣв лежить мѣшочок из отровою. Од сего мѣшочка иде протока и сполучаея з жолобком в серединѣ зуба. Схопивши здобыч, гадюка вбивае в неѣ зубы и отрова з мѣшочка выли-

ваеся в жолобок зуба, а звѣдти попадае у рану. В ранѣ она разом из кровію розходитья по тѣлѣ жертвы и убивае еѣ.

Гляньте на скорпіона: в него послѣдній членик хвоста мае в серединѣ отрову, а на кѣнци в него стырчить острый гачок, котрым вѣн и жалить своих ворогѣв. В теплых краях суть дуже великѣ скорпіоны: отрова их буае смертельною навѣть

Рысь.

для людей. Отровными органами надѣлено також деяких паукѣв, ос и богато инших тварин.

Все отсе грѣзне знарядя нападу, як пазурѣ у льва, дзюб орла, жало скорпіона — легко помѣтити; они страшнѣ вже самым выглядом своим и мимѣволь звертають на себе нашу увагу. Але в природѣ е ще много такого, що на первый погляд зѣвсѣм непомѣтне, а проте так само страшне, коли не

для чоловѣка, то для другихъ дробнѣйшихъ и мало-
сирыхъ сотворѣнь.

Ось наприклад, досить мѣзерна комашка —
богомол. Коли вѣн сидить спокѣйно денебудь на
голузцѣ, задерши голову и притиснувши до грудей
свои переднѣ лапы, то здаеся, що вѣн дуже лагѣд-

Пума.

ный и плохий — не зобидить и мушки. Але се
тѣлько так здаеся; а справдѣ то вѣн робить шкоду
не тѣлько мухам, а и метеликам и другимъ комахам.

Хоть вѣн и незграбный на выгяд, а треба
ему, то дуже моторный и спритный.

Нечутно пѣдкрадаеся вѣн до якогонебудь пусто-

тливого метелика, хапае его передними лапами и в той момент роздирае на кусники. Переднѣ лапы его чудесно пристосованѣ до ловѣвъ: ногтѣ — як складнѣ ножѣ або шаблѣ на выглед.

Дивлячись на таке мудре знарядя, мимоволѣ спытаеш: а хтож справдѣ страшнѣйший — чи лев для великих тварин, чи богомол для комах?

Розповѣдати докладно про всякѣ иншѣ знарядя нападу и не варта. Дуже е их много — всѣх и перечислити неможливо.

Дикий кѣт.

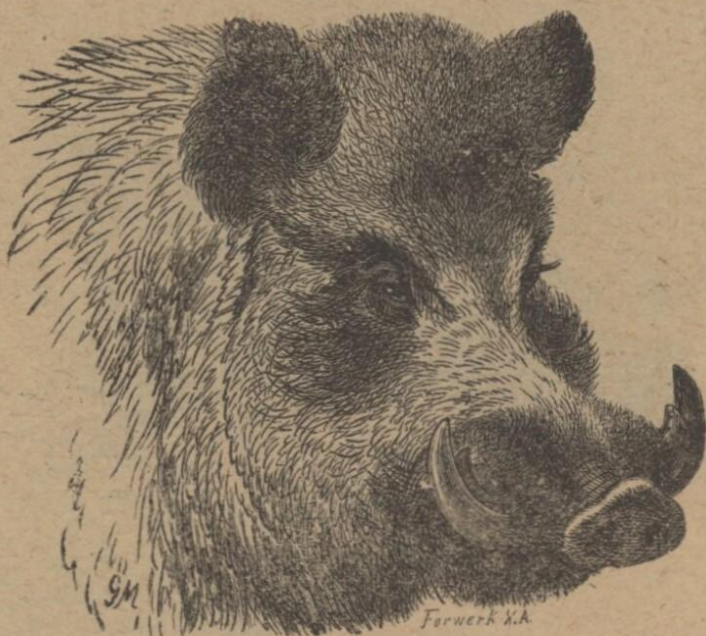
ОБОРОНА ОД ВОРОГА.

У кожного звѣря, у каждоѣ комахы е немало ворогѣвъ. Всѣ они всягды на-чеку, бо тѣлько даш маху — и попадеш на обѣд якому-небудь хижакови.

Та жита дороге всякому и жадне створѣня живе не оддае его дурно, а всеѣ силы намагаеся оборонити себе, або хоть утѣкти од ворогѣвъ. Для сего добре придаються тваринам добрѣ крыла, прудкѣ ноги, мѣцнѣ зубы, дужѣ плавники и хвѣст; але зовсѣм покладатися и на них не можно. Якѣ б не

были дужѣ крыла, а у ворога они ще сильнѣйшѣ; якѣ б не были прудкѣ ноги — у ворога они ще прудкѣйшѣ; якѣ б не были мѣцнѣ зубы — они у ворога ще мѣцнѣйшѣ.

Зовсѣм зле прийшлося б малосильным твари-нам, як бы сама природа не допомагала ѣм. Пустивше на свѣт живе сотворѣня, природа подбала щоб рѣд его не перевѣвся и незник, а тому и надѣлила всѣх рѣжными засобами обороны. Хто дужший,

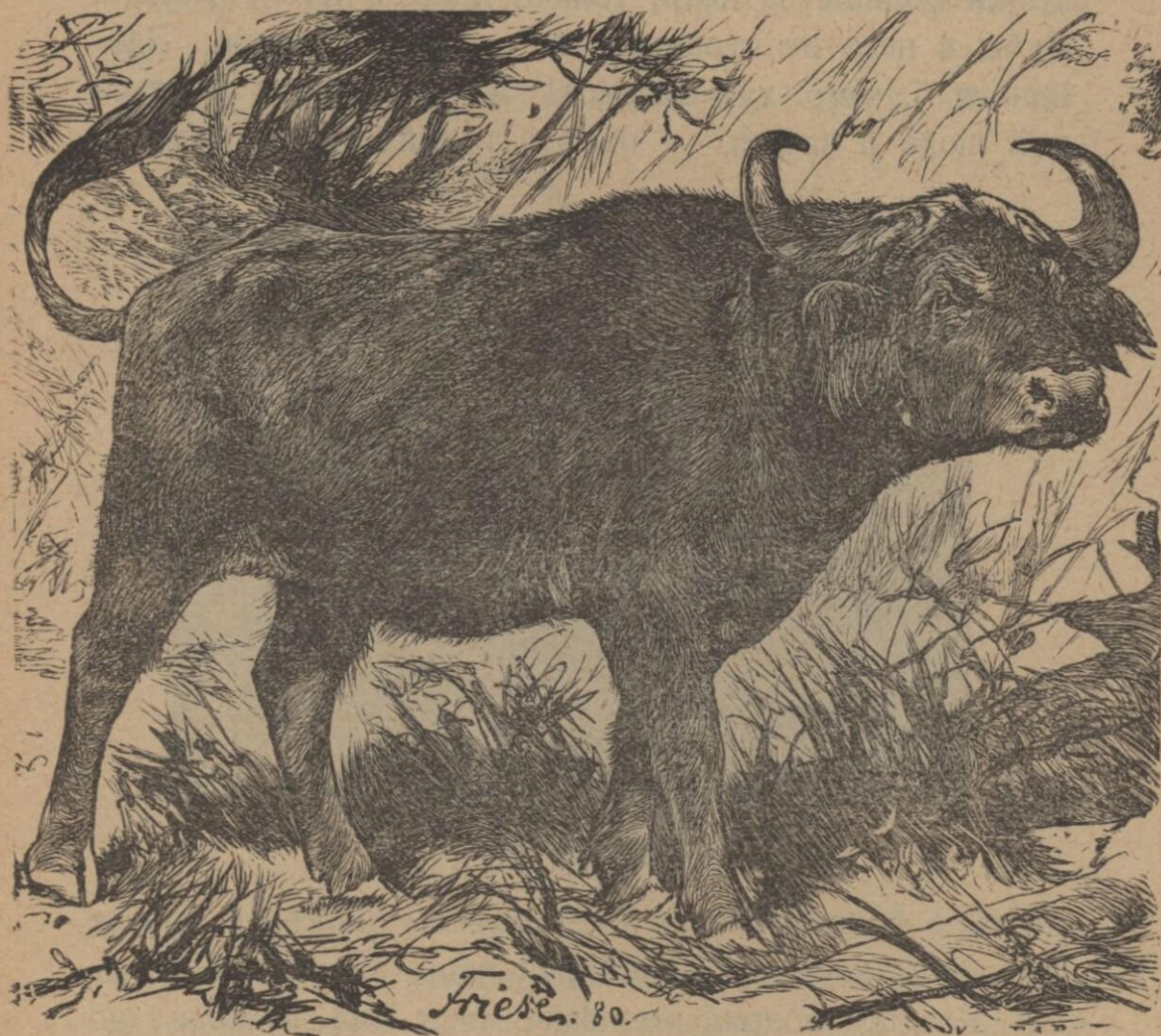

Голова дикого кабана.

хто мае острѣ зубы, пазуры або отрутнѣ зубы та жало, той, звычайно, щоб оборонити себе од ворога, беся з ним. Але для нас цѣкавѣйшѣ иншѣ засобы самообороны.

Гляньте, напр. на черепаху. Все тѣло еѣ и зверху и з низу, и з бокѣв одягнено в роговый панцир. В сем панцирѣ е щѣлина, звѣдки выстремилась ноги, голова и хвѣст. Всѣ сѣ частины тѣла, коли завгодно — особливо пѣдчас небезпеки — можуть

сховатися під панцир. Іншого способу ратунку в черепахи нема; тїкати їй дуже тяжко, бо она створїня незграбне і ледвы ходить по землі. Битися з напасником ей не випадає, бо в неї бракує для сего потрїбної зброї. Ото ж тїлько и є, що схо-

Буйвол.

ваєся у панцир.

Та не сама тїлько черепаха так робить. И на землі, и в водї є багато тварин, яких ратує од во- рога твердий або колючий покровець тїла; напр., панцирники, ящурї, їжаки, дикобразы (їжатки), всї

рѣжноманитнѣ раки, крабы, скойки и богато комах.

Декотрѣ тварины ратують свое житя ще бѣльше незвычайными способами. Так, напр., в Америцѣ водиться одно невеличке звѣрятко. Оно може тѣлько трохи бѣльше за кота, тѣлько лапы в него коротшѣ. Зубы в него не страшнѣ, та и пазурѣ також. Здавалося б, чого тут бояться! А отже його бояться всѣ люде и звѣрѣ, — навѣть людинѣ не дае подѣйти

до себе близько. Оден американець оповѣдав про се звѣрятко таке: — „Куховарка наша зауважила якось, що з льоху пѣдряд пропадає мясо, она думала, що то кѣшка и позатуляла всѣ дѣры; але и сим не зарадила лихови. Тодѣ куховарка послала конче пѣдстерегти злодѣя. Раз якось в ночи она почувала в дѣрѣ шарудѣня и пѣшла подивитися, що оно таке. Там она увидѣла якесь маленьке звѣрятко завбѣльшки з доброго кота. Спинка у него бѣла, саме оно рудо-

вате, пысок довгастый. Оно сидѣло собѣ и спокѣйно дивилося на куховарку. Що то за звѣря — куховарка не знала, тому кинулась на него и погрозила його палицею. Та ще не встигла она ударити його, як звѣрятко повернулося до неѣ задом и чимсь прыснуло ей просто в лице. Раптом так засмердѣло, що годѣ было дыхати. Куховарка не знала, куды по дѣтися од смороду. Она побѣгла в другу кѣмнату,

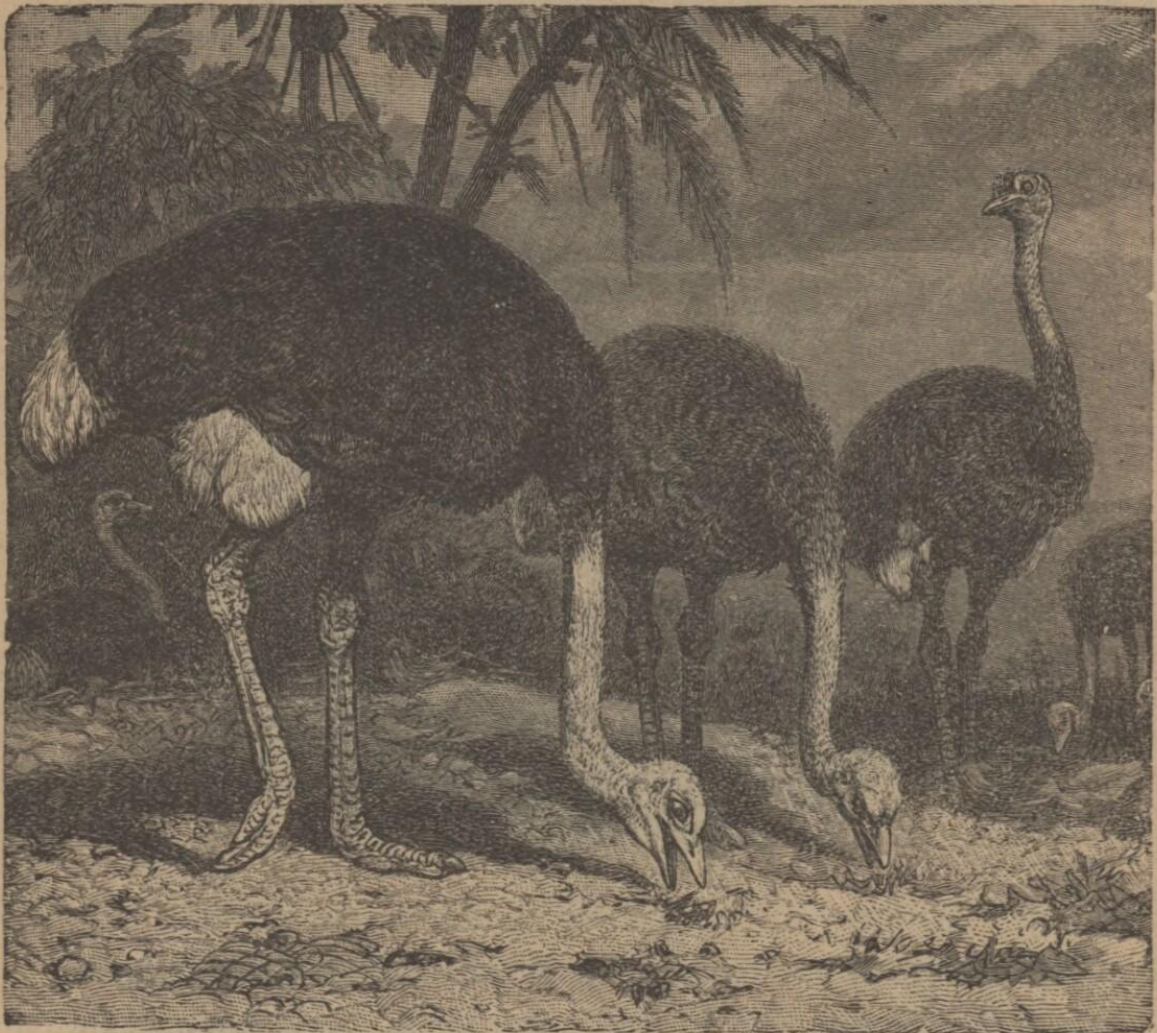

Сокѣл.

там зустрѣла еѣ господиня и кинулась тѣкати од неѣ. Смород пѣшов по всѣх кѣмнатах. Куховарка не могла одмытися вѣд неѣ, нѣ одчиститися. Сердечна жѣнка аж заболѣла на кѣлька день. Все заряджене довелося выкинути гет з льоху, бо оно просмердилося“. — Ото ж и прозвано те звѣря по заслужѣ — в оню чкою. У неѣ коло хвоста суть такѣ капшучки, з котрых она брызгае, коли треба оборонитися вѣд ворога,

свою смердючу водичку.

Але найцѣкавѣйшѣ тѣ засоби оборони, якѣ допомагають тваринѣ зробитися зовсѣм непомѣтною для ворогѣв. Богато живых, цѣлком беззахистных створѣнь мати-природа надѣлила такими особливостями, якѣ анѣ трохи не гѣршѣ за казкову шапку-

Струсѣ.

невидимку.

Всѣ мы знаємо, як скрутно буває мотыликам и гусеницям од пташок. Годѣ и пощитати, скѣлько тысяч комах щодня иде в найменшѣм садочку птахам на закуску. Як ты его вратуешся од смерти?... Отже декотрѣ комахи дуже рѣдко попадаються пташкам.

Суть мотыльки дуже схожѣ на листя.

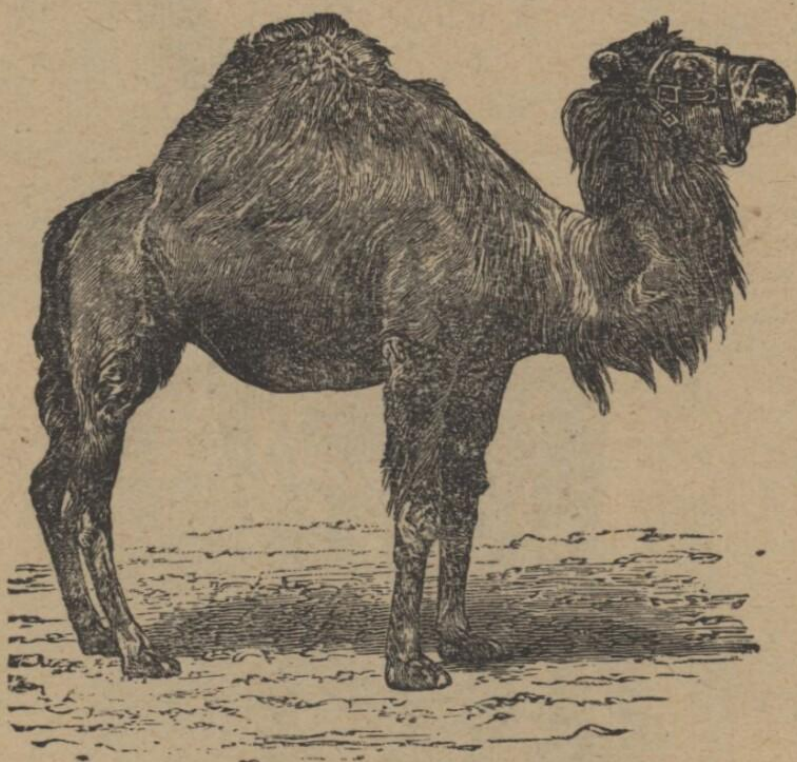
Иншѣ мають вигляд галузки або сучка. Вы дивитесь на галузку дерева и ничего цѣкавого не ви

Жирафа.

дите: всѣ сучечки на ней однаковѣ и виглядом и колором. Але торкнѣть галузку и вы здивуетесь: один сучок єѣ заворушився! И выходитъ ^{правдѣ} справдѣ,

що се не сучок, а гусениця, що удає з себе сучка. В холоднѣм краю живе пѣвнѣчна курѣпка. Влѣтку, коли всю землю вкрито сѣрым мохом, пѣря на курѣпцѣ також сѣре; коли ж настане зима, и земля почне одягатися снѣгом, то и курѣпка перебираєся в иншу одєжу, стає зовсѣм бѣлою, як снѣг. Се ратує єѣ од ворогѣв. И мысливець, и хижий звѣрь не легко примѣчають єѣ влѣтку на мохови, а взимку

Верблюд одногорбий.

— на снѣгу. А наш звичайний лѣсовий заяць-бѣляк хиба не так само перебираєся двѣчѣ на рѣк: в осени линяє и стає бѣлым, а на провеснѣ знов сѣрѣ!...

Взагалѣ бѣльшѣсть тварин має захистну масть: в якѣй обстановѣ живе, такого колору и одєжу носити. Серед зеленѣ — зелену, на пѣску — жовту и т. д.

Але треба ще сказати и то, що захистна масть не тóлько для захисту буває де в кого. У хижакóв се добрый засóб для нападу на добычу. Ось напр., пóвнóчний бѣлошкурый медвѣдь, — ему бѣла масть шерсти помагае пóдкрадатися до тюленѣв; так само и отóй пóвнóчнóй лисици, що на зиму бѣлѣе; сѣрому павукови, що бѣгае по парканах та ловить мух, так само и богато иншим тваринам.

Так мати-природа помагае всѣм тваринам при-
натурюватися до тых умовин, серед яких им до-
диться жити.

Рен.

З М Ъ С Т:

	Ст.
Боротьба за життя серед звѣрят	3
Знарядя для нападу	6
Оборона од ворога	11

Малюнки:

Олень	4
Зебры	5
Лев и львица	6
Ягуар	7
Леопард	8
Рысь	9
Пума	10
Дикий кѳт	11
Дикий кабан	12
Буйвол	13
Вовки	14
Сокѳл	15
Струсѳ	16
Жирафа	17
Верблюды	18
Рен	19

